DIACRONIA
Impavidi progrediamur!

NECROLOG

doi:10.17684/i10A154ro
ISSN: 2393-1140
www.diacronia.ro

In memoriam Vasile Frățilă (1940–2019)

Adina Chirilă*
Facultatea de Litere, Istorie și Teologie, Universitatea de Vest, Bd. Vasile Pârvan 4, 300223 Timișoara, România

Profesorul Vasile Frățilă, unul dintre cei mai recunoscuți și respectați reprezentanți ai Școlii lingvistice timișorene și cel mai valoros romănist diacronist al acesteia, s-a stins din viață în ziua de duminică, 13 octombrie 2019.

Și-a desfășurat aproape întreaga activitate didactică și de cercetare la Facultatea de Litere a Universității de Vest din Timișoara, începînd cu anul 1962, cu întreruperi datorate prilejului de a preda ca lector de limba română la Universitatea din Leipzig (1976–1979) și ca profesor invitat la Universitățile din Jena (1997), Catania (1999), Udine (2000) și Padova (2001).

Cărțile sale, dicționarele la întocmirea cărora a lucrat, articolele publicate în reviste de prestigiu și, mai tîrziu, în volume de autor acoperă marile arii de cercetare esențial diacronică a limbii române: istoria limbii, lexicologia, etimologia, onomastica (antroponimia și toponimia), peste care domină însă domeniul lingvistic în care a excelat: cel al dialectologiei, spre care a fost îndrumat de către eminentul profesor G. Ivănescu și pe căile căruia l-a însoțit, la început, profesorul G. Giuglea.

De la teza de doctorat elaborată sub îndrumarea lui G. Ivănescu, *Graiul de pe valea inferioară a Tîrnavelor* (1973; tipărită mai întîi sub forma unui curs universitar și apoi ca monografie în două volume: *Graiul de pe Tîrnave* și *Graiul de pe Tîrnave. Texte și Glosar*, Astra, Blaj, 2005–2006), pînă la ultimul volum publicat, *Studii istroromâne*, Editura Universității din București (2016), Vasile Frățilă a semnat cîteva zeci de cărți, lucrări lexicografice, cursuri universitare și cîteva sute de articole. În fața calității științifice a acestor studii însă, numărul, deși impresionant, spune puțin despre știința de carte a autorului lor.

Cum ne dorim cu aviditate, cum primim rar, cărțile profesorului Vasile Frățilă nu oferă o lectură ușoară și nu se deslușesc în pripă; nici explicațiile sale, pe care le oferea cu entuziasm, generozitate și poftă pentru detalii, nu măguleau prin ușurătate mințile nepregătite ori grăbite să obțină, ca apoi să speculeze, un fapt științific oarecare, spectaculos, dar stingher în cuprinderea intelectuală a novicelui. Dimpotrivă: primele solicită calități de natura celor pe care autorul le poseda: curiozitate, rîvnă, trudire, studiu; cele din urmă dădeau rod numai pe fondul unei pasiuni reale și a unei urmăriri cu toată seriozitatea a chestiunilor lingvistice dificile—de multe ori în bibliotecă, după încheierea discuției cu Profesorul.

Educat de timpuriu în spiritul înaltelor personalități ale culturii transilvănene (s-a născut la Sîncel, Alba, și a urmat cursurile Liceului teoretic din Blaj), Vasile Frățilă a crezut în noblețea învățăturii și în datoria și puterea ființei umane de a o dobîndi pe calea grea—singura—, de-a lungul căreia a oferit sprijin, dar nu și scurtături. În felul acesta și-a format discipolii, alături de care, mai ales în ultimele două decenii, a întărit la Universitatea de Vest din Timișoara cercetarea autentică în domeniile lingvistică istorică și dialectologie. A desfășurat și a coordonat cu deosebire o serie de cercetări asupra dialectului istroromân—cercetări de bibliotecă și de teren, în satele croate din Peninsula Istria—, completînd și corectînd, pentru mediul științific european, cunoașterea acestui idiom românesc suddunărean, începută cu aproape un secol în urmă de către Sextil Pușcariu, dar care nu ajunsese între timp la anvergura celeia privind aromâna și, în mai mică măsură, meglenoromâna. Bibliografia acestui subiect cuprinde azi, de neignorat, exemplare prin siguranța demersului analitic și precizia expunerii, articole și studii precum *Termeni istroromâni referitori la regnul animal. Ovine, caprine, cervide*, în „Analele Universității din Timișoara". Seria științe filologice, **40** (2002), p. 83–92; *Terminologia corpului în istroromână*, în „Tabola", Pola, 2003, p. 121–135; *Dialectul istroromân. Straturi etimologice*, Editura

*Adresă de corespondență: *chiriladina@yahoo.com*.

Universității de Vest, Timișoara, 2010, p. 11–72, 349–415; *Formarea cuvintelor în dialectul istroromân*, în „Fonetică și dialectologie”, **30** (2011), p. 5–20; *Elementul slav vechi din dialectul istroromân*, în „Analele Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iași”, secțiunea IIIe, Lingvistică, **58** (2012), p. 87–114; *Note etimologice și lexicale istroromâne*, în „Fonetică și dialectologie”, **32** (2013), p. 185–191; etc.

Opera scrisă și participările sale la congrese ori la alte manifestări științifice naționale și internaționale au contribuit la formarea sau consolidarea unor mult prețuite legături intelectuale între reprezentanți de seamă, din generații diferite, ai cercetării lingvistice și filologice românești ori cu deschidere romanică din Germania, Italia, Austria, Serbia, Croația, Republica Moldova și România.

Vasile Frățilă s-a distins mereu ca personalitate preocupată în primul rînd de acuratețea din expunerea faptelor de limbă aduse în discuție și de adevărul acestora, sacrificînd, la rigoare, ritmul tihnit al unei conversații în care apărea un element cu care nu putea fi de acord. Este acesta un semn al deplinei înțelegeri a rostului fundamental al omului de știință, acela de a fi conștiința domeniului în care lucrează, cu fațete a căror lumină se răsfrînge, în ultimă instanță, asupra umanității.

La 30 martie 2020, Profesorul Vasile Frățilă ar fi împlinit 80 de ani. Lasă în urmă, prin autoritatea științifică a operei și prin autoritatea morală desprinsă din atitudinea sa, un model exemplar de cercetător și de cadru didactic universitar.